

**ПРОМОЦІЯ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЧИТАННЯ:
СУЧАСНИЙ ДОСВІД УКРАЇНИ**

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами за 2013–2015 рр.)*

Протягом останніх десятиліть через низку як об'єктивних, так і суб'єктивних причин книга в Україні поступово втрачає свою важливу роль, що спричиняє стрімке падіння освіченості та духовності людей, призводить до зниження загального рівня інтелекту суспільства. Також відомо, що зменшення інтересу до читання негативно впливає на розвиток таких супутніх інтелектуальних продуктів, як кіно, театр тощо. Більше того, ця ситуація унеможливорює глобальний аналіз у прийнятті рішень на різних рівнях державного управління і в результаті система починає працювати проти суспільства, а не для нього [1].

У той же час, для осмислення подій сьогодення, оновлення знань про власну історію, пізнання української культури та, зрештою, для європейської інтеграції нашого суспільства як ніколи важлива українська книжка. Попри це, ми спостерігаємо невтішну тенденцію скорочення обсягів вітчизняного книговидавництва через його низьку конкурентоспроможність, недостатній рівень попиту, зумовлений зростанням цін на видавничу продукцію [2].

Є ще одна причина – зниження інтересу до самого процесу читання як способу пізнання світу. Згідно з результатами незалежного дослідження, проведеного серед дорослих українців у березні 2013 року компанією Research & Branding Group, 50,9% співвітчизників викреслили літературу зі свого життя. А з числа тих, хто залишився вірним книзі, третина долучається до неї кілька разів на тиждень, а кожен п'ятий – кілька разів на рік. Так шість технологій, втрата культури читання і низька якість шкільних уроків літератури та дитячих книг перетворили Україну з радянського книжкового клубу, коли активними читачами були 90% громадян, в країну, де більша частина населення взагалі не торкається книжкових сторінок. Разом із тим, нинішня культурна ситуація в Україні є унікальною. Очевидно, що вона вимагає не лише широкого обговорення та глибокого осмислення, але й негайних дій [3].

Нещодавно дослідницькою інституцією Міністерства культури – Українським центром культурних досліджень – було представлено проект Довгострокової стратегії розвитку української культури, який передбачає підтримку видавничої справи та програм заохочення читання через систему соціального партнерства та спільних міжміністерських, міжвідомчих програм. Його ство-

рення продиктовано не лише викликами часу, а й давно назрілою необхідністю провести глибокі й конструктивні реформи в галузі [4].

Аби набути статус європейської держави та підвищити свою конкурентоспроможність на світовому ринку, нашій країні необхідно якомога активніше відроджувати роль книги та читання як важливої складової культурного, професійного та інтелектуального збагачення людини, зокрема шляхом створення сприятливих умов для розвитку вітчизняної видавничої галузі та налагодження ефективної системи інформування.

Один із шляхів розв'язання проблеми скорочення потреби у видавничій продукції та читанні – прийняття відповідних державних програм, що відповідає засадам загальноєвропейської політики. Адже в усіх цивілізованих країнах давно існують програми підтримки читання. Вони дають позитивні результати, оскільки враховують внутрішню специфіку країни та її певні проблеми. Приміром, якщо в США проблему пов'язують з освітою, то в цій країні програма в основному базується на освіті. І, якщо в Польщі проблему пов'язують з бібліотеками, то програму підтримки читання націлено на модернізацію, реорганізацію й наповнення фондів бібліотечних закладів. Також слід зазначити, що в Канаді, яка перебуває під потужним конкурентним тиском з боку Великобританії, Франції та США, прийнято програму розвитку книговидавничої галузі, обсяг фінансування якої становить близько 30 млн. доларів США на рік, а головною метою є створення сприятливих умов для видання і розповсюдження видавничої продукції саме канадських авторів. Наявність вищезгаданих програм є основним механізмом державної підтримки видавничої галузі [5, 6].

А що ж робити такій країні, як наша? Із таким запитанням, майже риторичним, звернулася до присутніх президент громадської організації (ГО) «Форум видавців» О. Коваль під час Першого конгресу «Промоція літератури в Україні», який відбувся 21–22 лютого 2015 року в Києві. У ці дні ГО «Український літературний центр» під керівництвом куратора літературних проєктів П. Городиської зібрала під одним дахом організаторів найбільших літературних подій, журналістів, представників міжнародних культурних установ, літературних менеджерів із різних куточків України – загалом 50 учасників із різних регіонів, – аби скласти уявлення про актуальні питання культурної політики України, міжнародні практики промоції літератури, засади успішної комунікації зі ЗМІ та пошук ресурсів. Партнерами Конгресу були: Мистецька агенція «Наш Формат», Національний книжковий «Форум видавців у Львові», Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал», «Культура 2025. Платформа стратегічних ініціатив», ГО «Garage Gang», Платформа соціальних інновацій «Велика Ідея», «Громадське радіо», Журнал культурного супротиву «ШО», Польський Інститут, Гете-Інститут, Чеський центр, Британська Рада, Французький Інститут.

Програма дводенного заходу включала лекції відомих кураторів, журналістів та громадських діячів, презентації українських літературних проєктів, дискусії, знайомство літературних менеджерів України, роботу в командах тощо. Говорили про досвід створення та просування сучасних літературних проєктів і про те, які питання та проблеми є наразі найактуальнішими й найболючішими.

Перший день розпочався з лекції директора «Агенції культурних ініціатив» М. Скиби про інтелектуальну книжку. Він розповів про специфічність та незатребуваність такої літератури в Україні. Тоді як в Європі, приміром, в Німеччині, цей жанр користується чималим попитом.

Продовжився день виступом культурного діяча, шеф-редактора львівського соціокультурного часопису «Просто Неба», програмного директора Львівського міжнародного літературного фестивалю Г. Семенчука, який на прикладі «Форуму видавців» у Львові ознайомив слухачів з основними етапами створення і проведення книжкового фестивалю. Коли він передав лекційну естафету О. Коваль, учасники конгресу почули статистичну інформацію про літературну ситуацію в Україні. Так, оцінюючи результати існуючої промоції книжкових видань, лекторка поставила не більше трьох балів у десятковій системі. А щодо конкуренції у цій сфері вона запропонувала для початку об'єднати зусилля аби отримати країну, де читають, а вже потім думати про суперництво.

Звісно, без самого книжкового ринку говорити про промоцію літератури неможливо. Тож президент «Форуму видавців» представила свою програму підтримки читання. За її словами, останні десять років кількість виданих книжок – близько одиниці на душу населення, що в два–чотири рази менше, ніж в Європі, в залежності від країни. А в умовах сьогоденної економічної ситуації навіть ця мізерна цифра може зменшитися на 60% – так прогнозують експерти з Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів.

Перш за все, вважає О. Коваль, необхідно підвищувати рівень освіти, адже саме освічені люди з розвинутим критичним мисленням формують попит на книжку, в тому числі й тренд на інтелектуальні видання з «високих полиць». Із процесом підвищення рівня освіти нерозривно пов'язана й реорганізація бібліотек, яким, за її словами, найбільш потрібні новинки, а не старі томи 1970-х років. Стан вітчизняних бібліотек та їх реформування – це взагалі окрема дискусія, адже з появою Інтернету українські бібліотеки без інновацій поступово перетворюються на рудиментні архіви. Представлений план дій – від безперервної комунікації й складання літературної карти своєї місцевості до переконання державних можновладців у необхідності прийняття і фінансування довгострокової програми підтримки читання. Хоча на державну підтримку, особливо в умовах сьогоденної ситуації, розраховувати не доводиться – «Форум видавців» звертався до урядів і президентів зі своєю програмою підтримки читання ще з 2005 року, але, як зауважила О. Коваль, бюджет на сферу культури у нас формується за залишковим принципом.

Другий блок Конгресу складався із презентацій літературних проектів у форматі «PechaKucha» – арт-рух, що зародився в Японії 2003 року, – який дозволяє робити презентації короткими й динамічними. Його зміст полягає у підготовці презентацій із 20 слайдів та розрахунком часу – 20 секунд на кожен. Цікава система, яка змушує сказати найголовніше про проект за 6 хвилин та 40 секунд.

Загалом усі презентації були цікавими та корисними. Виступи учасників показали, що насправді літературне життя в регіонах вирує. А головне, що представники цієї сфери отримали можливість не тільки обмінятися власним

досвідом літературного менеджменту, але й поділитися «маленькими книжковими хитрощами». Наприклад, головні редактори та ініціатори проекту «Читомо» І. Батуревич та О. Хмельовська розповіли про відкриття на своєму сайті крамниці, після чого їх відвідуваність зросла вдвічі. М. Максим'як, автор двох поетичних збірок, учасниця багатьох літературних фестивалів та проектів, зокрема Міжнародного літературного фестивалю Форуму видавців у Львові, «Київських лаврів» та MERIDIAN CZERNOWITZ, поділилася досвідом створення культурних заходів для маленького міста на прикладі проекту «Арт-Двір» у Бучачі Тернопільської області.

До речі, про регіональні ініціативи зараз у літературних колах говорять усе більше. Наприклад, очільниця черкаської МГО «Книжковий маестро» Л. Фіть розповіла, що через жіночу аудиторію в їхньому місті найбільшим «попитом» користуються молоді чоловіки-літератори. На її думку, у промоції літератури виправдані усі засоби залучення читачів.

Та найголовніше у літпроцесі, на чому зійшлися учасники Конгресу, – це довіра і надійність партнера. Як сказала О. Коваль: «Конкурувати будемо, коли матимемо 40 мільйонів відвідувачів фестивалів і читачів, а зараз давайте підтримувати одне одного». На цьому перший день закінчився.

Не менш змістовними і креативними виявилися заходи другого робочого дня Конгресу. Цього разу учасники працювали в трьох групах, кожна з яких отримала завдання: визначити головні проблеми промоції літератури в Україні та шляхи їх подолання. Примітно, що у виокремленні проблем команди були майже однаковими: дефіцит локацій, нестача коштів, слабкий маркетинг, відсутність кваліфікованих культурних менеджерів, нерозвинуте книгорозповсюдження, недоліки системи освіти та ін. А у своїх рішеннях команди переважно апелювали до держави, проте не забували про необхідність взаємодії, в першу чергу, з бізнесом – його представників слід переконувати в перспективності фінансування літератури. Прикладом може слугувати розповідь президента ГО «Garage Gang», співзасновниці платформи соціальних інновацій «Велика Ідея» та громадської активістки І. Соловей щодо можливості збору коштів на реалізацію будь-якого проекту через Інтернет на базі платформи «Спільнокошт» (краудфандінг). Вона також поділилася багатим досвідом комунікації з інвестором, наголосивши на потребі оцінки ідеї з точки зору фінансової привабливості та важливості планування.

Про культурний менеджмент – нове для України, але не для світу явище – розповіла присутнім О. Гончар, представниця ГО «Інститут культурного менеджменту». Загалом, потреба в кваліфікованих культурних менеджерах не підлягає сумніву, але щодо означення специфіки їх обов'язків наразі точиться полеміка, проводяться дослідження.

На завершення Конгресу відбувся круглий стіл «Міжнародні проекти в галузі літератури. Досвіди промоції. Варіанти співпраці» за участі представників Польського Інституту, Гете Інституту, Чеського Центру, Британської Ради та Французького Інституту. З їхнього боку було однакостайно виголошено готовність співпрацювати з українськими колегами.

Без сумніву, захід надав поштовху для подальших дій у напрямі розвитку культури читання. Важливо також, що на Facebook вже створено відповідну робочу групу, а отже спілкування учасників літпроцесу в Україні триватиме і, є така надія, виявиться конструктивним [6, 7, 8, 9].

Отриманню позитивних результатів у більш глобальному плані – досягненню європейського рівня реалізації проектів і просування українського культурного продукту за межі нашої батьківщини – може допомогти приєднання України до тих програм Європейського Союзу, які б допомогли фінансувати її важливі національні потреби за кордоном. Але з об'єктивних причин фінансові можливості країни сьогодні обмежені. Саме тому наша держава обрала за пріоритет приєднання до програми «Креативна Європа», яка надає гранти на підтримку проектів європейського співробітництва, у тому числі, на підтримку літературних перекладів закордонних авторів і популяризацію літературних творів через ринки ЄС.

Як повідомив заступник Міністра культури України з питань європейської інтеграції А. Вітренко, в рамках цієї програми Міністерство культури України вже скоро може отримати кошти на рівні 1,5 млрд євро, й уточнив, що фінансування передбачено на період до 2020 року. За його словами, українські культурні діячі отримають доступ до всього фінансового фонду програми грантової підтримки, причому кошти виділятимуться на реалізацію конкретних культурних проектів, а їх обсяг визначатиметься в кожному конкретному випадку окремо. Мінкультури розраховує, що Україна приєднається до програми «Креативна Європа» до кінця року [6, 10].

У контексті міжнародної співпраці необхідно також згадати про існуючі між Україною та Польщею домовленості щодо поглиблення двосторонньої співпраці в галузі культури, досягнуті в ході низки зустрічей Віце-прем'єр-міністра – Міністра культури України В. А. Кириленка та Міністра культури і національної спадщини Республіки Польща М. Омілановської. Приміром, 18–20 травня делегація у складі фахівців Мінкультури та Українського центру культурних досліджень у рамках програми обміну досвідом з Республікою Польща відвідала Варшаву та Краків для ознайомлення з досвідом польських культурних інституцій, у тому числі Польського Інституту Книжки. Учасники програми мали змогу поспілкуватися з його працівниками щодо здійснюваних Польщею програм і проектів, спрямованих на популяризацію книжки й читання в суспільстві. Зокрема українська делегація дізналася про особливості співпраці із закордонними видавцями та критиками задля просування вітчизняної літератури в світі, а також стосовно розвитку польських публічних бібліотек та професійну перепідготовку бібліотечних фахівців [11].

Дійсно, найчастіше заходи й проекти, пов'язані із промоцією читання, реалізують саме бібліотеки. В сучасних умовах соціальний ефект бібліотечної діяльності стрімко зростає, оскільки бібліотека є тією установою, яка може консолідувати громадськість щодо вирішення соціально значущих проблем і, таким чином, бере участь у становленні громадянського суспільства в країні. Більше того, коло партнерів сучасної бібліотеки досить широке і поповнюється щороку. Це – органи місцевого самоврядування, державні служби, громадські

організації, освітні установи, заклади культури, недержавні комерційні структури, засоби масової інформації, благодійні фонди. Бібліотека є вигідним партнером для інших організацій, громадським центром культурного життя, спілкування, дозвілля. Отже, в бібліотечній діяльності має місце соціальне партнерство, як новий, дуже ефективний вид взаємодії, що відкриває широкі можливості й допомагає бібліотекам здійснювати їхню основну функцію – промоція літератури та читання [12].

Утім, як пропагувати книжкову культуру в Україні, коли статистика та фахівці стверджують: проблема не у відсутності повноцінного доступу до книги та державної політики в цій сфері, а в тому, що в українців зникає звичка читати [13].

Майбутнє нації, яка читає, залежить великою мірою від виховання тяги до художнього слова, переконані експерти [3].

Літературний критик І. Славінська вважає: попри те, що у нас мало книгарень, і книга погано доходить до аудиторії, особливо у маленьких районних центрах, більшість із тих, хто не читає, причиною називають саме відсутність такої потреби. На її думку, це свідчить про помилку виховання – як з боку школи, так і з боку родини. У класі діти здебільшого завчають напам'ять біографії письменників, уривки творів або дати їх написання. Читання заради читання програма не культивує, основна її ціль – просто дати певний обсяг інформації.

В сучасному інформатизованому світі зменшується кількість часу, який діти проводять з книжкою в руках. Серед причин, з яких діти та підлітки менше читають, – відсутність культури читання в родині, переорієнтація особистого часу на Інтернет, телебачення й комп'ютерні ігри. Але й самі батьки часто ставляться до дитячого читання несерйозно – такої думки про сьогоденну ситуацію з читанням притримується Міра Київська, одна із засновників порталу дитячої літератури «Букмоль». Вищеназваний сайт розраховано на читачів і видавців, котрі шукають нові тексти. Наприклад, «Букмоль» публікує огляди книжок, яких ще немає в Україні. Окрім того, команда порталу організувала літературний клуб, де з дітьми читають уголос, обговорюють книжки або малюють персонажів. За її спостереженням, до клубу ходять переважно ті діти, чиї батьки і самі багато читають [13].

Отже, як показує досвід, не діти не хочуть читати, а батьки переконані, що їм це не потрібно. За даними соціологічного дослідження «Читання книг в Україні – 2014», частка родин з дітьми до 15 років, у яких батьки прочитали дитині хоча б одну книжку за рік, в Україні знизилася з 28 до 23%. Загальна кількість прочитаних дітьми книжок також зменшилася більш як на 60%. Це три важні сигнали, які свідчать про те, що читання йде з дозвілля українців.

Книговидавці, у свою чергу, стверджують: зменшився реальний обсяг ринку в сегменті книг для дітей і юнацтва. «В Україні стало менше книжкових новинок для школярів, знизився інтерес покупця до класичної художньої літератури, книжок з дитячої творчості та рукоділля», – стверджує генеральний директор видавництва «Віват» Ю. Орлова. Але є й позитивна тенденція – збільшився попит на дитячі книжки українською мовою. Якщо книжку видано двома мовами, то україномовна версія твору стабільно випереджає російськомовне

видання в рейтингу продажів. Не втратила своєї актуальності й „розумна” дитяча література «подвійної адресації»: дитячі енциклопедії, розвиваючі видання з оригінальним авторським контентом, які підходять і для малят, і для школярів, і для їхніх батьків [14].

А от український письменник А. Курков упевнений, що в падінні інтересу до друкованого слова винна сумовита шкільна програма, яка відбиває у дітей охоту вивчати класику, а також і слабе її викладання: «В абетках і книжках для найменших друкуються найдурніші віршики про хліборобів. Архівна радянська несмачна поезія і проза викликають у підлітків враження, що вся українська література негідна уваги» [3].

Бібліотекарі ж покладають великі надії на читання і освіту як один із важливих способів передачі знань і досвіду поколінь, навіть як засіб досягнення додаткового матеріального достатку внаслідок підвищення інтелектуального рівня. Але для цього, вважають вони, треба об'єднати зусилля сім'ї, суспільства, церкви, школи, засобів масової інформації в популяризації читання і формуванні культурної компетентності підростаючого покоління. Тому пропонується створювати при бібліотеках Центри просування сімейного читання, де всі її члени можуть підібрати літературу до душі, порадитися з фахівцями-консультантами, поспілкуватися між собою. До організації роботи таких центрів можна залучати творчі сили місцевої громади, у тому числі національні культурні товариства, створювати читацькі об'єднання, книжкові, літературні, художні клуби, салони, літературно-мистецькі вітальні тощо.

А тим часом, у повсякденному житті бібліотек з'являються нові форми роботи для залучення якнайширшої аудиторії до літератури і читання.

Упродовж цього літа в Національній бібліотеці України для дітей триває спеціальна програма, яка включає екскурсії, вікторини, майстер-класи, і навіть караоке. І все це безкоштовно. Діти читають книжки, беруть участь у різноманітних заходах і заробляють спеціальну бібліотечну валюту – «бібли», за яку згодом зможуть придбати книги з вітрини, надані спонсорами. Переможцям «Бібліотечного літа – 2015» у вересні цього року буде вручено призи [15].

А трохи раніше, під час весняних канікул, Національна бібліотека України для дітей, об'єднавши свої зусилля з працівниками «Київпастрасу», організувала акцію під назвою «Казковий трамвай». З 23 березня по 3 квітня дітей та дорослих запросили завітати на Контрактову площу, де проходили зустрічі з письменниками, майстер-класи, вікторини й конкурси. Батьки у цей час могли ознайомитися з новими надходженнями, послугами бібліотеки, порадитися з фахівцями, чим можна зацікавити дитину. Влаштувавши це свято дитячого читання організатори мали на меті допомогти школярам провести весняні канікули весело, цікаво та з користю – не вдома перед телевізором чи комп'ютером, а на свіжому повітрі, з книжкою та ровесниками.

Письменниця Л. Ніцой, яка пише дитячі книжки, стверджує, що тижні дитячого читання не мають бути суто бібліотечними заходами, їх варто перетворити на справжні фестивалі, де завдання дорослих – не стільки привести дитину до читання, скільки показати приклад і самим на хвилинку зануритися у

світ дитинства. Тому Тиждень дитячого читання має бути спрямованим не стільки на дітей, скільки на дорослих, переконана вона.

Слід також зауважити, що «Читаючий транспорт» є досить популярною в нашій країні формою залучення користувачів до бібліотеки, тож подібні акції сьогодні організують у багатьох містах України.

«Не хочеш читати? Приходь до бібліотеки – ми почитаємо тобі на весняних канікулах під час «Тижня шаленого читання» – ось таким незвичним та інтригуючим виявилось запрошення бібліотекарів Національної бібліотеки України для дітей до участі у Всеукраїнському тижні дитячого читання – 2015. І хоча дефіциту відвідувачів під час шкільних канікул бібліотека, як бачимо, не відчуває – дана дозвіллова програма, яку книгозбірня запропонувала цього разу своїм користувачам, збрала повні зали школярів і дошкільнят. Книжкові пригоди, квести, вистави – ось лише неповний список розважально-просвітницьких заходів, підготовлених бібліотекарями для дітей.

Можливо, приваблива пропозиція «Не хочеш читати? Не треба! Ми самі почитаємо тобі!» приведе до бібліотеки дітей, які мають певні проблеми з читанням? У бібліотеці вигадали цю програму для того, щоб діти знайшли для себе заняття до душі, не нудьгували та все ж таки відчули смак до читання, а головною відмінністю програми є читання вголос популярних дитячих книжок сучасних українських авторів. Так, з 23 по 27 березня дітям-учасникам програми читали дорослі – бібліотекарі, актори, режисери, волонтери. На першому поверсі бібліотеки було представлено «Великий список» – кольоровий плакат з обкладинками книг, анотаціями та віковою адресою. Учасники ще до початку програми читання могли вибрати собі книгу до смаку і з першого дня канікул зануритися у «шалене читання».

Під час Тижня на читачів також чекали біографічні розвідки, творчі завдання, як самостійні, так і командні. Потрібно було написати листа авторові, оформити досье письменника. Найцікавіше завдання, над яким команди працювали разом із керівником, – вигадати і підготувати театралізовану презентацію книжки, яку вони прочитали, щоб показати свої творчі роботи письменникам та усім гостям свята 2 квітня, в Міжнародний день дитячої книги, під час закриття Всеукраїнського тижня дитячого читання – 2015.

Слід також додати, що кожного року до цієї події долучаються дитячі бібліотеки всіх областей України, пропонуючи маленьким читачам свої цікаві програми. Та найбільш масштабною подією Тижня дитячого читання можна вважати Всеукраїнський конкурс «Найкращий читач України – 2015». Конкурс є відкритим і проводиться як творче змагання дітей в усіх областях України [16, 17, 18].

Ознакою нашого часу виявився потужний волонтерський рух, який набуває все нових форм і проявляється чи не в усіх сферах суспільного буття.

З червня 2015 року Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки за підтримки управління культури Херсонської обласної державної адміністрації провела обласний фестиваль бібліотечних волонтерських бригад «KsVolonterFest – 2015. Сходінка третя». Волонтерські бригади створено з числа підлітків – активних користувачів книгарень, що виявили бажання допома-

гати бібліотекам у популяризації книги та читання серед малечі, допомагаючи бібліотекарям в організації літературно-розважальних та пізнавальних програм.

Проведенням подібних фестивалів, як правило, завершується кожен черговий етап п'ятирічної обласної бібліотечної акції на підтримку дитячого читання «П'ять сходиночок до успіху: увімкни бібліотеку!» А головна мотивація до участі – призові добірки нових українських книжок для дітей, що поповнюють фонди бібліотек-учасниць [19].

Важлива річ – поповнення бібліотек якісною сучасною та класичною літературою для дітей. У червні поточного року в Україні розпочався збір книг у рамках Всеукраїнського проекту з підтримки бібліотек «Читай!». Його ініціатори збирають книги, які дійсно потребують українські бібліотеки. Для того, щоб стати учасником проекту, потрібно надіслати на електронну пошту список бажаної літератури, в темі листа вказавши назву організації, обрати книги зі списку та принести у столичний магазин „Книгарня №1”. Після того, як буде зібрано необхідну кількість книг хоча б для однієї бібліотеки, книги Новою Поштою відправлятимуть у бібліотеки чи культурні установи, які попередньо зголосились брати участь в акції. Слід наголосити, що проект «Читай!» є безстроковою ініціативою [20].

Поштовхом до залучення молоді до читання має стати Програма «Кіровоградщина читає Хемінгуея», яка популяризуватиме творчість одного з кращих авторів американської літератури, сприятиме набуттю навичок читання та вдосконалення знань англійської мови. Програму було організовано Кіровоградською обласною науковою бібліотекою ім. Д. І. Чижевського спільно з Інформаційно-ресурсним центром „Вікно в Америку” за підтримки Посольства США в Україні у грудні 2014 року, а тривала вона до 30 травня 2015-го.

За словами координатора програми О. Сергеевої, обравши для читання та обговорення роман Е. Хемінгуея «Прощавай, зброе!», організатори хотіли привернути увагу молодих людей до важливості читання, об'єднання громади шляхом обговорення питань, що порушується в книзі та рекламують на прикладі цієї книги, як можна поєднати читання і дозвілля [21].

Не менш важливим питанням є модернізація бібліотечної мережі, адже промоція книги та читання вимагає застосування найсучасніших технологій, особливо, коли йдеться про молодь. Взяти хоча б Інтернет, без якого сьогодні неможливо уявити наше життя. Та як поєднати такі два поняття, як віртуальний світ і бібліотека?

Зони Wi-Fi мають кав'ярні, ресторани, навчальні заклади, вокзали і аеропорти. Послугу доступу до мережі Інтернет пропонують модні коворкінги та антикафе. Останніми роками до цього списку масово приєднуються й бібліотеки, які є чи не найкращим місцем для роботи у всесвітній мережі. Відомо, що тільки у 10-ти районах Києва працюють близько 90 бібліотек, де можна скористатися мережею Інтернет, працюючи за стаціонарним комп'ютером або підключившись до Wi-Fi. Щоденно кожен відвідувач отримує одну годину безплатного доступу до інтернет-ресурсів та консультаційну допомогу бібліотекаря [22].

Справжнім викликом застарілим формам роботи з читачами стало відкриття на київському Подолі бібліотеки нового формату – bOtaN. Тут, лежачи прямо в гамаку, можна почитати книги про підприємництво, саморозвиток, стиль життя, біографії компаній і людей, науково-популярні праці, а також художню літературу. Бібліотека нового формату може бути і місцем для роботи – тут є розетки і Wi-Fi. Всі книги в бібліотеці розташовано за розділами: „Справа”, „Досвід”, „Особистість”, „Наука” та „Художня література”. Окрім гамаків, затишну атмосферу створюють крісла, торшери, і навіть буфет з напоями та десертами. Коштує цей комфорт 30 гривень на годину, або ж, купивши абонемент – 1400 гривень на місяць можна проводити за читанням скільки завгодно часу. Проект – соціально-орієнтований, але команда розглядає його як комерційний і сподівається, що він окупиться [23].

До трансформації бібліотечної мережі все частіше залучають соціальні ініціативи. Так, можливість розкрити свій творчий потенціал і принести користь місту отримали учасники конкурсу соціальних ініціатив у рамках Фестивалю міських проектів «PRO місто», що відбувся в столичному парку імені Пушкіна 29–31 травня. Захід започатковано департаментом архітектури і містобудування Київської міськдержадміністрації у співробітництві з громадянською платформою «Social Boost». Фестиваль слугував майданчиком для зустрічі представників КМДА, архітекторів, бізнесменів, представників культури та всіх киян, що прагнуть зробити своє місто більш комфортним. Тож, кращим міським проектом 2015 року було названо «Best Urban Social Startup» – програму розвитку суспільних просторів на базі муніципальних бібліотек «Оціум-бібліотека. Мережа публічних просторів».

На реалізацію ідеї щодо створення сприятливих умов для дозвілля спільноти мешканців району на основі якісного культурного публічного простору переможець отримав 200 тисяч гривень. Як зазначила автор проекту, архітектор О. Гранкіна, мережа публічних бібліотек міста, яких близько 140, – дуже потужний ресурс, який працює неефективно. Ми хотіли б реорганізувати бібліотеки у вільні простори не лише для читання, а й для зустрічей, спілкування, лекцій, аби залучити до бібліотеки велику аудиторію [24, 25].

Схожий досвід є у Львові, де вирішили оновити львівські бібліотеки, зокрема створити Urban бібліотеку та її концепцію. Ініціатива належить організації «Urbanideas», що займається реформуванням громадського простору, спільно з управлінням культури Львівської міськради та Інститутом культури.

Ще у жовтні поточного року відкрили у Львові Медіатеку – оновлену центральну бібліотеку для дорослих імені Лесі Українки. Тепер у ній є сучасні комп’ютери та Інтернет, електронні книжки, настільні ігри та навіть кінозал – і всім цим можна користуватися безкоштовно. Медіатека є першим варіантом публічної бібліотеки, другий – Urban бібліотека. Її ідея полягає у створенні нового простору, де можна буде не лише взяти почитати книжки, а й активно провести час – відвідати майстер-клас, презентацію або піти на кінопоказ. У цьому місці також можна буде просто втекти від метушні й посидіти за книжкою чи в Інтернеті. Виявилось, що ця функція – прийти й усамітнитися – найбільш бажа-

на з того, що пропонували всі учасники, оскільки людині потрібен не лише простір, де щось відбувається, але й місце, де можна спокійно відпочити.

Концепцію бібліотеки на спеціально організованому воркшопі розробила сама громада, активною частиною якої є архітектори та дизайнери, що на безкоштовній основі розробили проект. Всього бібліотека налічуватиме п'ять кімнат: тихий читальний зал, ще один зал, де можна буде проводити заходи, а також зону відпочинку, коридор та кухню. Прийшовши до Urban бібліотеки, читач вільно зможе зробити собі каву чи щось перекусити.

Приміщення майбутньої бібліотеки – це колишня квартира, тож розробники вирішили надати особливий акцент затишку цього простору. В інтер'єр вписуються не лише зручні крісла та безліч ламп точкового освітлення, а й «бабусин килим» на підлозі. Активісти також спробували розробити портрет типового відвідувача Urban бібліотеки. Один з них – дівчина: суперактивна, стильна, займається спортом, подорожує, любить кіномистецтво. Натомість хлопець більш пасивний, чи то спокійний, захоплюється екоїжею, любить просто посидіти за книжкою, подумати. У всякому разі простір має бути осучаснений – як дизайн, так і сама функціональність. Та й бібліотекарі ставляться до таких змін позитивно, адже їм цікавіше, коли тут вирує життя. Вони навіть виявили бажання займатися менеджментом майбутньої бібліотеки, складати розклад акцій і занять. Організатори сподіваються, що з часом їхній задум стане прикладом видозміни та осучаснення бібліотечного простору для інших міст. Проект здійснюватимуть коштом управління культури, але Urbanideas також шукатимуть дофінансування в міжнародних фондах [26].

Натомість коштом бюджету вітчизняні видавництва запропонували 970 найменувань україномовних книжок 2013–2014 років видання для поповнення бібліотек. Наразі Міністерство культури завершило прийом заявок від видавництв, який тривав з 27 травня по 2 липня 2015 року. До списку включили дитячу літературу, українську та зарубіжну класику, словники та довідкову літературу. Пропозиції буде розглянуто Експертною радою і згодом фонди бібліотек поповняться новими книжками українською мовою. Всього Мінкультури виділило 9 мільйонів гривень бюджетного фінансування, яке відновлено вперше за минулі роки [27].

У Державному комітеті телебачення і радіомовлення відкриті для врахування думок професійного середовища, а тому цього року змінено підхід до закупівель книжок. У червні Громадська рада при Держкомтелерадіо завершила в електронному режимі обговорення запропонованих інститутами громадянського суспільства змін до Порядку реалізації бюджетної програми «Випуск книжкової продукції за програмою „Українська книга”», надіславши низку своїх рекомендацій та ухвалених рішень на адресу держструктури.

Більшістю голосів було, зокрема, підтримано пропозицію Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів про те, що тематичну та змістовну оцінку включених до проекту переліку книжкових видань має здійснювати не експертна рада Держкомтелерадіо, як це відбувається зараз, а наукові, публічні, юнацькі та університетські бібліотеки. А отже готувати пропозиції до про-

екту державного замовлення на наступний рік Держкомтелерадіо має з урахуванням рейтингового голосування бібліотек України.

На думку членів Громадської ради, також доцільно було б ввести обмеження на кількість проектів від одного видавництва. Це зробить програму «Українська книга» більш доступною для видавництв-учасників, загальна кількість яких перевищує 5 тисяч, захищатиме рівні права видавців та зробить процес відбору видань більш прозорим [28].

Сьогодні ні для кого не секрет, що в книжковій галузі України існує ціла низка проблем, серед них – слабкий розвиток сфери популяризації видань. В умовах критично низьких показників книгодруку, зниження читацького попиту на друковане видання, вихід на кінцевого споживача є стратегічно важливим і прагматичним завданням для кожного конкретного видавця, а часто й самого автора. Аби викликати зацікавлення до випущеної літератури, видавцеві та авторові необхідна грамотна кампанія з інформування споживачів про книги, формування за її допомогою позитивного іміджу видавництва і, зрештою, пропагування читання.

На початковому етапі незалежності українські видавництва здебільшого використовували поодинокі промоційні акції, часто не розуміючи, що позитивний результат можливий тільки за умов комплексного підходу. Однак були на той час і позитивні приклади підходу видавництв до популяризації книг. Показовою є практика видавництва «Фоліо», що проводило постійні презентації новодруків, представляючи більшість своїх видань на книжкових форумах та виставках як в Україні, так і за її межами. Інформаційна діяльність видавництва обов'язково висвітлювалася на шпальтах фахової та центральної преси у вигляді рецензій, критичних оглядів книжкової продукції, інтерв'ю з постійними авторами видавництва. «Фоліо» використовувало як ефективний засіб промоції препринт у журналі «Книжковий клуб плюс» творів, які готуються до друку. Ефективність такого методу промоції полягає у зацікавленні читача книгою ще до її виходу. На презентації видавництво завжди запрошувало своїх авторів.

Розуміючи, що ніхто краще за самого письменника не зможе представити свою книгу, видавці почали активно проводити презентації видань разом з їх авторами. Особливо популярними сьогодні стають презентації та зустрічі з авторами в рамках книжкових фестивалів, літературні вечори, а також авторські турне містами України які, зокрема, постійно організовує Міжнародна літературна корпорація «MERIDIAN CZERNOWITZ». У контексті такої співпраці з 30 березня по 15 травня 2015 року в 33-х містах України відбулася презентація нової книжки поета, письменника і перекладача С. Жадана «Життя Марії». У рамках проекту «Війна та культура: діалог ворогів?» письменник разом із С. Померанцевим, президентом MERIDIAN CZERNOWITZ, побували в усіх обласних центрах України – від Ужгорода до Харкова, від Києва до Одеси. У кожному з міст було заплановано по три заходи – виступ перед студентами місцевих університетів, прес-конференція для регіональних ЗМІ, а також дискусія-презентація книжки. Партнерами проекту були: Міжнародний фонд «Відродження», Польський інститут у Києві, Paul Celan Literaturzentrum у Чернівцях та Польський Інститут Книжки.

Свої презентаційні традиції продовжує нині й вже згадуване «Фоліо», серед останніх авторських презентацій якого варто назвати турне Україною письменника-детективіста А. Кокотюхи. Тобто, подібні форми видавничої промоції вже довели свою ефективність.

Співпраця з відомими українськими письменниками також суттєво допомагає промоції перекладної літератури. Наприклад, завдяки О. Забужко наші книголюби познайомилися з чеською новелісткою К. Тучковою – сучасною літературною зіркою Центрально-Східної Європи. В свою чергу, прізвище Ю. Андруховича на обкладинці перекладу творів польського письменника Б. Шульца, виданого «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», збільшило інтерес читацької аудиторії до книжки.

Новий тренд у промоції літератури – це синтез мистецтв і нові формати проєктів. Як позитивні, а головне уже реалізовані, приклади такого явища із залученням різної аудиторії на один арт-майданчик можна назвати «ГогольФест», Міжнародний літературний фестиваль Intermezzo, Книжковий Арсенал. Ці масштабні представницькі заходи мають культурно-просвітницьке спрямування і характеризуються тим, що інформують видавців, авторів, перекладачів, ілюстраторів про нові доробки та проєкти, книжкові новинки; проводять різноманітні заходи за участі вище перелічених суб'єктів книжкового ринку; підносять престиж української книги в суспільстві та формують «моду» на читання як альтернативу іншим способом вільного проведення часу.

Ще один прогресивний хід у промоції читання – вихід на мультимедіа. Саме таким критеріям відповідає новий літературний проєкт «Їздець», який має в команді кілька письменників. Цей poradnik для туристів і водночас збірка короткої прози з ексклюзивним фоторепортажем до кожного міста, крім паперового варіанту, має ще й інтерактивну інтернет-версію. Автори ідеї вирішили поєднати приємне з корисним і відкривати своїй аудиторії не лише нові місця України, а й нових авторів. У планах засновниці проєкту Г. Танай – видання збірки раз на півроку.

Сучасні книжкові виставки та ярмарки – це завжди знакові події для фанатів читання та видавців. Найрезонанснішими в літературному житті України вважаються міжнародні фестивалі Книжковий Арсенал та Форум видавців у Львові. Перший з них представляє собою книжкову виставку, в основі якої – культурно-мистецькі акції. При цьому, кожне видавництво готує різноманітні програми для зацікавлення читачів, спеціально до виставки видаються нові книги, створюються їхні презентації із залученням авторів. Примітно, що всі події, що відбуватимуться під час Книжкового арсеналу, активно анонсуються та популяризуються через соціальні мережі. Надзвичайно важливою подією іншого – Форуму видавців у Львові – є визначення переможців конкурсу «Найкраща книга Форуму». Загалом будь-які книжкові рейтинги та літературні конкурси є надзвичайно ефективними засобами промоції, оскільки стимулюють попит на книгу, пропагують читання та «провокують» покращення якості видань.

Неабиякою популярністю користуються також Київська міжнародна виставка-ярмарок «Книжкові контракти» та Київський міжнародний книжковий

ярмарок «Медвін: Книжковий світ»; Міжнародний поетичний фестиваль MERIDIAN CZERNOWITZ; Харківський міжнародний фестиваль фантастики «Зоряний міст»; Міжнародна книжкова виставка-ярмарок «Зелена хвиля» (Одеса) та Всеукраїнська книжкова виставка-форум «Українська книга на Одещині»; Міжрегіональна виставка-ярмарок «Книжковий світ»; Всеукраїнський літературно-мистецький фестиваль «Книжкова толока «Словія» (Чортків Тернопільської області); Всеукраїнський студентський фестиваль «Видавничий NON STOP» та інші.

Серед престижних рейтингів, що нині відбуваються в Україні, – «Книжка року Бі-Бі-Сі», «Найкраща книга Форуму видавців», Премія Президента України «Українська книжка року», Всеукраїнський рейтинг «Книжка року», книжковий рейтинг «ЛітАкцент року», у якому обирається ще й переможець антипремії «Золота булька», рейтинг продажів «Книгарні Є» і найновіший, започаткований у 2014 році, – Рейтинг критика, де визначають найкращі дитячі та підліткові видання. Проведення таких книжкових рейтингів та конкурсів дає можливість видавництву представити, а читачам дізнатися про досягнення вітчизняного книжкового ринку та познайомитися з новими авторами.

Варто зазначити, що сьогодні спектр промоційних засобів значно розширився завдяки активному використанню мережі Інтернет як основного засобу інформації про книжковий ринок. Усвідомлення важливості мас-медіа, через які інформація поширюється поміж широкої аудиторії, до нас, на жаль, приходять досить повільно. Проте, пошкваллення у цій сфері все ж спостерігається.

На сьогоднішній день, практично кожне активне видавництво має власний веб-сайт та сторінки у соціальних мережах, активно використовує засоби блогінгу, тобто застосовує засоби SMM. Багато видавців пропонують послугу «книга – поштою». Надзвичайно дієвим способом є використання можливості он-лайн гортання книги на сайті видавництва. Кілька останніх років активно розвивається таке явище як буктрейлер, яке вже давно зарекомендувало себе закордоном. Престижно також мати власний канал видавництва на YouTube, де можна розмішувати інтерв'ю з авторами, відео з презентацій, ті ж буктрейлери. Серед українських видавництв, які мають власні канали – «Лілія», «Ранок», «Світич», «Основи», «Ранок», «Видавництво Аннети Антоненко», «Свічадо», «MERIDIAN CZERNOWITZ», «Арт-комплекс», «Кліо», «Фоліо», «Видавництво Старого Лева», «Навчальна книга Богдан», «Грані-Т» тощо [6, 29, 30].

Директор мережі книгарень «Буква» і «КС» К. Клімашенко, зауважує, що має намір зробити в Україні таке дитяче видавництво, яке могло б закрити собою всі жанрові, вікові, тематичні ніші, і де передбачається створення інтерактивного підрозділу – сполучення книги з гаджетом. Це нова тенденція на нашому ринку, але він не сумніваюся, що вона буде успішною [31].

Загалом, програма розвитку читання – комплексна річ, однак одним із найголовніших напрямів має бути саме популяризаторська робота, вважає журналістка та літературознавець І. Славінська. Це можуть бути малі кроки, але якщо вони складають певну стратегію, то можуть викликати великі зміни. Прикладом, Польща, яка ще кілька років тому переживала подібні до українських проблеми, сьогодні витрачає на промоцію книжок десь п'ять мільйонів злотих

(близько 19 мільйонів гривень) щороку. А читання розвиває через бібліотеки, які є культурними центрами. Утім, ініціатива має йти від самих громадян – влада не нав'язує, а лише фінансує запропоновані проекти.

За останні кілька років в Україні побільшало незалежних книгарень, які виконують роль таких центрів. Вони не лише пропонують рідкісну літературу, а й організують спілкування читачів. Наприклад, у київському «Хармсі» відбуваються літературні дискусії та лекції, крім того, у них можна брати книжки напрокат. А дніпропетровська «Чорна ящірка» працює ще й як галерея.

Та найголовніше, що дають приватні книгарні – це індивідуальний підхід до кожного читача й створення «неконвеєрного» духу, необхідного для того, щоб читання стало «sexу» – привабливим, таємничим заняттям. Натомість у книжкових супермаркетах консультанти мають дивитися комп'ютерний каталог, щоб знайти книгу, і часто не знають імен культових авторів. Але ж дух читання з'являється, коли люди, які продають книги, знають про них більше, ніж самі відвідувачі, вважають представники незалежних книгарень.

Що ж до українських бібліотек, які справді приваблюють читачів, то з ними скрутно: більшість потребує ремонту, оновлення фондів та навіть змушена просити допомоги у відвідувачів. Про рекламу у таких умовах не йдеться, тож до творчих вечорів, виставок або презентацій у книгозбірнях нові аудиторії майже не долучаються. Працює програма «Бібліоміст», але цього замало [32].

Прем'єр-міністр України А. П. Яценюк закликав бібліотечну спільноту залучати кошти за допомогою міжнародних організацій. На розширеному засіданні колегії Міністерства культури України, яке проходило 26 червня 2015 року, він запропонував створити так званий культурний хаб у мережі Інтернет для доступу до бібліотечних фондів, культурних програм та культурного обміну. Треба відверто визнати, наголосив глава Уряду, що сьогодні ми не в стані відремонтувати всі бібліотеки в країні та оновити весь бібліотечний фонд через брак грошей. Натомість можна забезпечити через Інтернет доступ, у тому числі до бібліотечного фонду. Для цього необхідно, приміром, придбати комп'ютери та передати їх у відповідну бібліотеку [33].

Досі в Україні проводилися заходи з підтримки та розвитку читання, але реалізовувалися вони несистематично, у кожній сфері окремо і без орієнтування на загальний результат. Та особливо болючим залишається питання щодо української книжки.

Цього року група компаній «Фактор», видавництво «Віват», Харківська міська рада та благодійний фонд Юрія Сапронова заснували новий щорічний книжковий фестиваль Kharkiv BookFest, який відбувся 15–30 травня у Харкові.

У вступному слові під час урочистої церемонії відкриття заходу Віцепрем'єр-міністр – Міністр культури В. А. Кириленко привітав учасників першого книжкового фестивалю та першого засідання Книжкової ради, наголосивши, що увага до національного книговидання, просування української літератури та популяризація читання є важливими для розвитку української культури в цілому. Подію він охарактеризував як знакову, оскільки фестиваль відбувається у Харкові – таким чином місто підтверджує свій статус культурного центру Східної України, розширюється географія українських книжкових форумів.

Очільник Мінкультури принагідно відмітив, що книжка ніколи не може використовуватися для посилення внутрішніх протиріч, для розпалення національної чи релігійної ворожнечі, для фальсифікації історії чи приниження націй. «Держава обов'язково реагуватиме на спроби проникнення на український ринок пропагандистської, деструктивної ідеологічної літератури, яка руйнує основи єдності нашого суспільства», – зазначив він.

Також В. А. Кириленко дав учасникам настанову: в рамках дебатів, які проводитиме Книжкова рада за участі найбільш авторитетних представників книговидавництва, сформуванню порядку денний розвитку галузі, консолідувати всі фахові пропозиції, інтереси та потреби, окреслити механізми ефективної співпраці. І запевнив, що ініціативи учасників книжкового ринку, громадських та професійних об'єднань завжди матимуть підтримку з боку держави: «Уряд і Міністерство культури зокрема відкриті до врахування думок професійного середовища. Так, цього року змінено підхід до закупівель книжок – перелік оновлень бібліотечних фондів буде складено на основі рейтингового опитування читачів. Таким чином, буде вперше враховано реальну думку читацької аудиторії».

Користуючись відведеним на фестивалі часом для фахового спілкування, експерти Книжкової ради визначили коло проблемних питань та шляхи їхнього подолання. Результатом їхньої роботи став Меморандум, серед основних його тез можна навести наступне.

Учасники Ради наголошують, що державна політика щодо української книжки залишається безсистемною, непослідовною й малоефективною; відсутній єдиний центр, який би координував її, механізми розподілу коштів, що виділяються на підтримку книговидавання, є непрозорими та нераціональними. Видавці закликали президента, уряд і парламент зробити необхідні кроки в цьому напрямі.

Зазначено, що Україна потребує системної підтримки книговидавання та читання «як асиметричної відповіді на розв'язану проти неї інформаційну війну», і хоча вітчизняний видавничий бізнес за всі роки незалежності так і не зміг стати сучасною конкурентоздатною культурною індустрією, проте саме нині в Україні складаються всі умови, щоб завдання було врешті-решт виконано.

Підписанти навели дані соціологічних досліджень: навіть ті українці, які читають, у середньому прочитують лише 4,3 книжки на рік (поляки – 7, жителі скандинавських країн – 15–18), а частина сімей, де батьки читають дітям уголос, зменшилася за останні роки з 70% до 7%. Окрім цього, видавці констатували, що цього року майже у всіх сегментах книжкового ринку обсяги виробництва впали більше ніж на 50%.

У повідомленні організаторів йдеться, що комплексна програма розвитку книговидавання та читання має охоплювати різні галузі життєдіяльності суспільства: культуру, освіту, комунікації, медіа, бізнес, а її розробником і провідником має стати єдиний координаційний центр, такий як польський Інститут Книжки.

Меморандум визначає першочергові завдання розвитку книжкового ринку. Зокрема, підписанти пропонують реформувати бібліотечне господарство за

європейським зразком, оптимізувавши кількість бібліотек, позбавивши більшість з них функцій зберігання старої літератури і перетворивши на сучасні інформаційно-комунікаційні центри з постійно поновлюваними фондами. Серед іншого – пропонується запустити єдиний електронний бібліотечний каталог, який дасть змогу проводити моніторинг реального попиту на літературу, а також повністю реформувати систему закупівель книжок за кошти бюджету.

До слова, Секретаріат Національної спілки письменників України нещодавно звернувся до Віце-прем'єр-міністра – Міністра культури В. А. Кириленка з заявою, в якій наполягає на прозорості реалізації бюджетної програми «Українська книга», а також із закликом друкувати за державний кошт лише найкращі з запропонованих книговидавцями видань [34].

Загалом, всі учасники видавничого ринку декларують свою готовність брати участь у прогресивних починаннях на умовах державно-приватного партнерства, гарантуючи зі свого боку прозорість бізнесу та конструктивну роботу на благо українського суспільства [35, 36, 37].

Головне сьогодні – об'єднати зусилля представників всіх сфер, сприяти взаємодії задля досягнення потрібних результатів, і одним з таких результатів може стати визнання цього напряму одним із головних пріоритетів гуманітарної політики держави на наступні 10–20 років [38].

І на завершення, підтримка програм, спрямованих на промоцію літератури та розвиток культури читання, прямо корелює з рівнем розвитку суспільства в цілому і формує критичне мислення, що є дієвим щепленням проти пропаганди й маніпуляції свідомістю [37].

Список першоджерел

1. Популяризація та розвиток дитячого читання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://marko-ta-harko.io.ua/s113985/programa_pidtrimki_chitannya
2. Вітання Віце-прем'єр-міністра – Міністра культури В'ячеслава Кириленка учасникам книжкового фестивалю «Kharkiv BookFest» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/-417300?search_param
3. Закрита книга. В Україні зникає культура читання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/journal/1554595-korrespondent-zakrita-kniga-v-ukrayini-znikae-kultura-chitannya>
4. Громадське обговорення проекту Довгострокової стратегії розвитку української культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://195.78.68.75/mincult/uk/publish/category/404868>
5. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014–2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/257-2013-%D1%80>
6. Свентах А. Виклики «Промоції літератури в Україні» / Анна Свентах // День. – 2015. – 27–28 лют. – С. 23.

7. Програма підтримки і розвитку читання в Україні: Що потрібно зробити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://izvestia.kiev.ua/item/show/73358>
8. 21–22 лютого у київському клубі «Наш Формат» відбудеться Конгрес «Промоція літератури в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litcentr.in.ua/news/2014-12-29-3172>
9. «Magnum Opus» представив Полтаву на конгресі з промоції літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poltava-dumka.info/>
10. Мінкульт отримав доступ до €1,5 млрд в рамках програми «Креативна Європа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukr.lb.ua/news/2015/07/17/311192_minkult_otrimav_dostup_15_mlrld.html
11. Українські фахівці ознайомились з польським досвідом просування культури за кордоном http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/-415960?search_param
12. Літвак О. Новий етап розвитку бібліотек [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zounb.zp.ua/node/1830>
13. Олійник Є. Зробити читання sexu: як пропагувати книжкову культуру в Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25457126.html>
14. Давидова О. Чому вони не читають? / О. Давидова // *Голос України*. – 2015. – 29 січ.
15. Ніколаєнко Р. 95 «біблів» за Івана Андрусика / Р. Ніколаєнко // *Вечір*. Київ. – 2015. – 9 лип.
16. Національна бібліотека для дітей запрошує на Всеукраїнський тиждень дитячого читання у Казковому Трамваї! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/399033?search_param
17. Позняк-Хоменко Н. Трамвай бажань / Н. Позняк-Хоменко // *Україна молода*. – 2015. – 25 берез.
18. Всеукраїнський тиждень дитячого читання у Казковому Трамваї! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=6902>
19. Обласний фестиваль бібліотечних волонтерів у Херсоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/>
20. Проект „Читай!”: книги для дитячих бібліотек [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2015/06/24/proekt-chytaj-knyhy-dlja-dytjachyh-bibliotek/>
21. Презентація Програми читання «Кіровоградщина читає Хемінгуея» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/novini/2014/hem.html>
22. Катаєва М. Віртуальний світ поряд із книжками / М. Катаєва // *Хрещатик*. – 2015. – 17 лип.
23. У Києві відкрили бібліотеку нового формату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2015/05/28/u-kyjevi-vidkryly-biblioteku-novoho-formatu/>

24. Одаренко С., Мамчур Н. Картины и дружба с соседями / С. Одаренко, Н. Мамчур // Сегодня. – 2015. – 15 мая.
25. Фестиваль міських проєктів «PRO місто»: муніципальним бібліотекам в Києві бути! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/media/photogallery/27046325.html>
26. Яремчук О. У Львові з'явиться Urban бібліотека / Олеся Яремчук // День. – 2015. – 20–21 берез. – С. 23.
27. Українські видавництва запропонували 970 найменувань для поповнення бібліотек коштом бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/425340>
28. Держкомтелерадіо обіцяє врахувати пропозиції громадськості щодо „Української книги” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2015/06/19/derzhkomteleraudio-obicjaje-vrahuvatyu-prorozuciji-hromadskosti-schodo-ukrajinskoji-knyhy/>
29. Копистинська І. М. Засоби промоції книжкових видань: досвід незалежної України / І. М. Копистинська, Т. С. Гринівський // Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія : Соціальні комунікації. – 2015. – № 1. – С. 37–46. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzck_2015_1_7.pdf
30. Жолдак О. Книжкові конкурси як об'єкт висвітлення в інтернет-виданнях / О. Жолдак // Поліграфія і видавнича справа. – 2012. – № 4 (60). – С. 40–44.
31. Клімашенко К. Дух і «БУКВА» / Костянтин Клімашенко ; [спілкувався] Д. Санін // Дзеркало тижня. – 2015. – 28 берез.–3 квіт. – С. 13.
32. Олійник Є. Зробити читання sexu: як пропагувати книжкову культуру в Україні? / Євгенія Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25457126.html>
33. Яценюк запропонував альтернативу злиденним бібліотекам – віртуальний культурний хаб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/1094377-yatsenyuk-zaproponuvav-alternativu-zlidennim-bibliotekam-virtualniy-kulturniy-hab.html>
34. Заява Національної спілки письменників України до В'ячеслава Кириленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipro.kiev.ua/content/zayava-natsionalnoyi-spilki-pismennikov-ukrayini-do>
35. Меморандум книжкової ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/kontent/2015-06-23/108540>
36. Держава підтримує вітчизняну книжку безсистемно та непослідовно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cultprostir.ua/uk/news-single/derzhava-pidtrimuye-vitchiznyanu-knizhku-bezsistemno-ta-neposlidovno>
37. Розвиток книговидання і читання стане гідною відповіддю на інформаційну війну – видавці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/kontent/2015-06-23/108540>

38. Програма підтримки і розвитку читання в Україні: Що потрібно зробити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://izvestia.kiev.ua/item/show/73358>

Матеріал підготувала

Шлепакова Т. Л.
голов. бібліограф
відділу наукового аналізу
і узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Підписано до друку 31.07.2015. Обл.-вид. арк. 1,25. Б/т. Зам. 87. Безплатно

Ротапринт НПБ України, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12